

необхідно іти в ногу з часом, постійно відслідковувати новинки шоу-бізнесу, реклами, продуктів ЗМІ та Інтернету.

Використання інтерактивних методів навчання є надзвичайно ефективним, проте не слід надто захоплюватися ними. Чергування аналізу теорії та фактів, серйозних діалогів, лекційних повідомлень, індивідуальних виступів студентів/студенток з інтерактивами дає ефект «приправи до страви» і лише тоді приносить справжню користь. Нагромадження бази інтерактивних вправ, вміння їх застосовувати відповідно до ситуації та аудиторії, чергування різноманітних форм роботи пом'якшують ґендерні стереотипи, формують «ґендерний кут зору», допомагають відчувати почуття та емоції іншої людини, навчають описувати словами різноманітні ситуації, сприяють самовираженню, привчають ставитися до себе та інших як самоцінних особистостей. Завдяки використанню інтерактивних методів навчання студентство уміє диференціювати прояви насилля, сексизму, формує критичне мислення, усвідомлює суть ґендерного підходу, що надалі сприятиме розвитку демократичних процесів та досягненню ґендерної рівності в Україні.

Наталія Волянюк,

доктор психологічних наук, професорка

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Георгій Ложкін,

доктор психологічних наук, професор

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

АНДРОГІННА МОДЕЛЬ ҐЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СПОРТСМЕНА

Серед актуальних проблем психології спорту, що визначають ефективність її зв'язку з практикою, займає питання ґендерної обумовленості моделей поведінки спортсменів. Дослідження механізмів та передумов конструювання ґендера в спорті породили явні і імпліцитні дискусії між представниками різних напрямків психологічного знання про загальне і розбіжне у сприйнятті дійсності і соціальній поведінці спортсменів чоловічої та жіночої статі [2]. Ґендер як культурологічна характеристика поведінки особистості, яка відповідає статі, в спорті набуває свою специфіку. Спорт – це та сфера яка руйнує стереотипи з приводу ґендера, розширюючи погляди суспільства на поведінку, яку очікують від чоловіків та жінок.

Спортивна діяльність досить різноманітна, при цьому кожний вид спорту має свої особливості. Водночас, існують й деякі загальні специфічні умови діяльності, що типові для всіх її різновидностей і у той

же час суттєво вирізняють її від будь-якого іншого виду діяльності, а саме:

- об'єктом волі і свідомості суб'єкта у спортивній діяльності є його власне тіло, його моторика;
- регулярні інтенсивні й максимальні фізичні навантаження, що вимагають значних вольових зусиль;
- обов'язковим компонентом спортивної діяльності є змагання, які насичені емоційними переживаннями, що викликані за першість й найвищий результат [1].

Висуваючи до спортсмена певний набір вимог, спорт виступає як фактор, що визначає своєрідність розвитку його ґендерної ідентичності. Щоденні протягом багатьох років тренувальні заняття і змагальні виступи формують у спортсменів звички, певний склад мислення і стиль спілкування.

Ефективність спортивної діяльності проявляється в спортивному результаті, який залежить не лише від морфо-функціональних характеристик спортсмена, але й від сформованості різноманітних індивідуально-психологічних особливостей [3]. Результат забезпечують риси, які притаманні як чоловікам, так і жінкам, іншими словами, від атлетів вимагають амбіційності, самостійності та впевненості (традиційно чоловічі риси), а також пристрасності, чутливості й експресивності (традиційно жіночі риси). Одночасне поєднання чоловічих та жіночих рис в особистості спортсмена засвідчує про її андрогінність. Участь у змаганнях для спортсмена – високо мотивована діяльність, котра має як особисте, так і соціальне значення. У процесі багаторічної підготовки максимальний розвиток отримують як маскулінні, так і фемінні характеристики особистості, що позитивно впливають на досягнення високих результатів у спорті. Високий рівень фізичних і психічних навантажень, характерний для спорту, сприяє розвитку властивостей психіки, що забезпечують зниження психічної напруги шляхом більшого раціоналізму поведінки. До таких властивостей особистості належать як фемінні, так і маскулінні: ситуативна гнучкість, самоконтроль, обережність, практицизм, закритість. Характерною тенденцією є не тільки підсилення окремих властивостей особистості під впливом тривалих занять спортом, але і зміна структури взаємозв'язків.

Репрезентувати в деталях весь процес багаторічного тренування більш, ніж важко, оскільки він включає практично безліч змінних. Етапи і стадії багаторічного спортивного тренування не мають строго фіксованих меж. Їх початок і завершення залежать не тільки від календарного віку спортсмена, але і від його спортивної обдарованості, особливостей індивідуального розвитку й адаптації до тренувальних навантажень, специфіки спортивної спеціалізації, тренувального стажу й умов організації спортивної діяльності.

Андрогінна модель ґендерної ідентичності спортсмена закладається в період початкової базової підготовки спортсмена й пов'язана з

набуттям не лише соціально обов'язкових загальнокультурних знань і навичок, але й оволодіння практичними навичками і знаннями, які мають специфічний у спортивному відношенні характер. Рання спортивна спеціалізація є однією з тенденцій розвитку сучасного спорту, пов'язаної з загальним прогресом спортивної діяльності – ускладненням техніки, тактики, швидким зростанням спортивних результатів для досягнення яких потрібно все більше часу.

Отже, андрогінна особистість спортсмена формується під впливом спортивної діяльності і особливих тренерських установок, що заохочують бажані крос-статеві моделі поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вяткин Б. А. Лекции по психологии интегральной индивидуальности человека / Б. А. Вяткин. – Пермь : Изд-во Перм. гос. пед. ун-т., 2000. – 179 с.
2. Фетискин Н. П. Психология гендерных различий / Н. П. Фетискин. – М. : ФОРУМ ИНФРА-М, 2014. – 256 с.
3. Lozkin G. The Power of the Coach and Dependency of the Athlete / G. Lozkin, N. Volyanyuk, A. Kolosov / 12th ISSP World Congress of Sport Psychology, (20–24.06.2009, Marrakech, Morocco). – P. 322.

Тамара Говорун,

доктор психологічних наук, професорка,
факультет права та суспільних наук у місті Стальова Воля
Люблінського Католицького Університету
ім. Яна Павла II (Польща)

ПАТРИАРХАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЕМОКРАТІЇ ГЕНДЕРУ

Гендерна (паритетна) демократія важлива не лише для міжнародного визнання, але і для внутрішньої динаміки нашої країни, для реалізації базових соціальних програм, зокрема для підвищення соціально-економічного статусу жінок, підвищення їх частки в бізнесі, політикумі, залучення дівчат до освоєння професій, які є високо оплачуваними, тобто до наук точних, інженерних; попередження торгівлі людей, подолання сексизму в рекламі, викорінення нерівності між статями та забезпечення партнерства між ними як прояву соціальної справедливості, забезпечення дієвих механізмів захисту від дискримінації за ознакою статі тощо.

Стрижнем нового методологічного підходу у національній психології утворює ідея суб'єктності людини, з якою пов'язана самодетермінація її буття в світі, авторська позиція щодо подій життя, що дає змогу привернути увагу вчених до проблеми самовизначення індивіда у сфері традиційної та егалітарної культур.

Саме на вчителя в першу чергу покладена головна місія розвитку ідеології рівних прав і можливостей (егалітарних гендерних орієнтацій) для досягнення будь-яких життєвих цілей та індивідуального розвитку, не